

Sivistyksestä suunta Suomelle - korkeakoulutuksen ja tutkimuksen vision toimenpidesuosituksat

1. Sivistyksen, demokratian ja tieteen vapauden edelläkävijäksi

1.1. Tieteen ja ylimmän opetuksen vapaudesta yhteiskunnan uudistumisen kulmakivi

- Selkeytetään akateemista vapautta ja tieteen vapautta koskevaa lainsäädäntöä ja toimintamalleja.
- Tutkimusyhteisöt edistävät demokratiaa jakamalla tutkimustietoa kansalaiskeskusteluun ja kehittävät toimivia malleja tieteellisen tiedon ja tutkijoiden osaamisen hyödyntämiseksi yhteiskunnassa. Valtiohallinto kehittää tapoja hyödyntää tutkittua tietoa päätöksenteossa.
- Uudistetaan Tieteellisten seurain valtuuskuntaa ja muita tiedeyhteisöjä koskevaa sääntelyä tieteen yhteisten autonomisten toimintojen ja rahoituksen ajantasaistamiseksi.

1.2. Luovuus rakentuu turvallisissa, hyvinvoivissa ja kestävässä korkeakoulu yhteisöissä

OKM selvittää lainsäädännön uudistamistarpeet korkeakoulu yhteisön turvallisuuden varmistamiseksi. Korkeakoulut ja tiedeyhteisö luovat toimintamallit, joilla ehkäistään ja puututaan häirintään, painostukseen ja epäasialliseen vaikuttamiseen.

- Korkeakoulut laativat yhteistyössä hyvän opiskelu- ja työskentely-ympäristön toimintaperiaatteet (ml. valtakunnallisen läsnä- ja etäopiskelun käytänteet) korkeakoulu yhteisöjen ja opintoihin kiinnittymisen vahvistamiseksi. Lisäksi korkeakoulut laativat tekoälyn käytön periaatteet.

2. Koulutustaso ja korkeakoulutuksen saavutettavuus uudelle tasolle

Laaditaan kansallinen suunnitelma nuorten aikuisten korkeakoulutettujen osuuden nostamiseksi 60 prosenttiin ja tutkimushenkilöstön määrän merkittäväksi kasvattamiseksi yhteiskunnassa. Suunnitelma koostuu muun muassa seuraavista:

2.1. Pääsy korkeakoulutukseen sujuvaksi

- Lisätään avoimen korkeakoulutuksen opintosetelikokeilun kokemusten pohjalta mahdollisuuksia nuorille aloittaa korkeakouluopintojen suorittaminen suoraan toisen asteen koulutuksen jälkeen.
- Tuetaan nuorten korkeakouluvalmiuksia: lisätään lukiokoulutuksen tarjontaa erityisesti suurissa kaupungeissa sekä kehitetään ammatillisen koulutuksen sisältöjä, opiskelijoiden korkeakouluvalmiuksia ja ohjausta jatko-opintoihin.
- Luodaan kansallisesti yhtenäiset käytännöt ja toimintatavat väylä- ja polkuopinnoille sekä kehitetään toisen asteen koulutuksen ja korkeakoulujen yhteistyötä.
- Korkeakoulut jatkavat OKM:n tuella korkeakoulujen opiskelijavalintojen uudistamista korkeakouluopintoihin pääsyn varmistamiseksi ja korkeakoulutukseen osallistuvien taustojen monipuolistamiseksi toisen asteen koulutuksen opintojen jälkeen.
- Uudistetaan tutkijankoulutuksen valintaperiaatteet ja rakenteet siten, että koulutuksen alkuvaihe toteutetaan yhtenäisenä opiskelijakohorttina ja tohtorikoulutukseen eteneminen on sujuvaa eri korkeakoulutustaustoista.

2.2. Koulutustarjonta vastaa tulevaisuuden osaamistarpeisiin

- Lisätään korkeakoulupaikkoja sekä kohdennetaan koulutustarjontaa nuorten kysyntää, luovuutta, kestäväää kasvua ja yhteiskunnan uudistumista tukeville aloille.
- Uudistetaan koulutusvastuut nykyistä laajemmiksi kokonaisuuksiksi ja yhdenmukaisiksi korkeakoulusektoreiden välillä alojen erityispiirteet huomioiden.
- Uudistetaan jatkuvan oppimisen rahoitus ja ohjaus. Korkeakoulut rakentavat työelämän kanssa jatkuvan oppimisen tarjonnasta yhteiskunnan ja elinkeinoelämän nopeasti muuttuviin tarpeisiin joustavasti vastaavan, työelämän tunnistaman ja tunnustaman vetovoimaisen ja selkeän kokonaisuuden työelämässä jo oleville.

2.3. Opintoihin kiinnittyminen ja koulutuksen laatu vahvistuvat

- Laaditaan kansallinen ohjauksen ja oppimisen tuen viitekehys, joka vahvistaa opiskelijoiden hyvinvointia ja kiinnittymistä korkeakoulu yhteisöön opintojen alusta tohtorivaiheeseen asti.
- Korkeakoulut vahvistavat opetustyön arvostusta, opetushenkilöstön pedagogisia valmiuksia ja pedagogista johtamista.

2.4. Joustavammat ja selkeämmät tutkintorakenteet

- Korkeakoulut lisäävät laaja-alaisia tutkinto-ohjelmia erityisesti alemmissa tutkinnoissa tukemaan monipuolista osaamista ja työllistymistä sekä mahdollisuutta vaihtaa joustavasti suuntautumista ja korkeakoulua opintojen aikana ja erityisesti nivelvaiheissa.
- OKM uudistaa korkeakoulutuksen tutkintonimikkeet, jotta tutkintorakenne olisi nykyistä selkeämpi ja tukisi opiskelijoiden liikkuvuutta moniportaisessa tutkintorakenteessa ja kansainvälisessä yhteistyössä.
- OKM selvittää lyhyttutkintojen (EQF 5) käyttöönottoa korkeakouluissa.
- OKM arvioi YAMK-tutkintojen uudistamista ja työelämäkokemusvaatimuksen poistamista erityisesti ammattikorkeakoulujen kansainvälisen yhteistyön esteiden vähentämiseksi.
- OKM ja korkeakoulut vakiinnuttavat maahanmuuttajien valmentavan koulutuksen yliopistoissa.
- Uudistetaan tohtorikoulutus hyödyntäen muun muassa tohtoripilotin parhaita käytäntöjä varmistaen tieteen korkein laatu ja mahdollistaen moninaiset työurat. Vahvistetaan tutkijankoulutuksen kansainvälistä vertailtavuutta, turvataan koulutuksen ohjausresurssit ja edistetään tieteellistä jatkotutkintoa suorittavien opiskelijoiden yhdenvertaista asemaa.
- Säädetään tohtoritutkintojen tavoitteellisesta suorittamisajasta ja poistetaan lisenssiaatin tutkinto tutkintorakenteesta.

3. Tutkimustoiminnan edellytykset uudelle tasolle

Jatketaan valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituslain mukaista toimintaa kohti 2040 vahvistaen korkeakoulujen uutta luovan tutkimustoiminnan merkitystä sekä lisäten tutkimushenkilöstön määrää ja osaamista koko yhteiskunnassa. Toimenpiteet koostuvat:

3.1. Profiloitunut ja kilpailukykyinen tutkimusympäristö

- Korkeakoulut vahvistavat erikoistumistaan ja osaamisalueitaan tutkimuksen ja siihen pohjautuvan korkeakoulutuksen kansainvälisen kilpailukykyyn vahvistamiseksi. Tämä tukee mahdollisuuksia hyödyntää täysimääräisesti kilpailtua rahoitusta.

- OKM ja CSC kehittävät suurteholaskennan ja datanhallinnan tutkimusinfrastruktuuriympäristöä, jotta suomalaisilla tutkijoilla on jatkossakin käytössään tieteellisen laskennan menetelmät ja Suomi vahvistaa asemaansa datavetoisen tieteen eurooppalaisena edelläkävijänä.
- Tutkimusrahoittajat ottavat käyttöön tutkijanuran eri vaiheet ja monipuoliset urapolut huomioivia rahoitusinstrumentteja.
- Valtion T&K-toiminnan lisärahoituksesta merkittävin osa kohdennetaan korkeakoulujen tutkimukseen ja T&K-toimintaan.

3.2. Tutkimuksen vaikuttavuuden ja vastuullisuuden vahvistaminen

- Koko korkeakoulu- ja tiedeyhteisö etenee tutkimuksen vastuullisen arvioinnin periaatteista (ml. CoARA) käytännön toimiin.
- OKM ja TEM käynnistävät korkeakoulukeksintölain uudistamistyön.
- Tutkimusrahoittajat ja tutkimusorganisaatiot vahvistavat TKI-toiminnan vaikuttavuutta lisäämällä Suomen Akatemian lippulaivojen, Business Finlandin veturihankkeiden ja tutkimusinfrastruktuurien yhteistyötä.
- Korkeakoulut yhdenmukaistavat T&K-yhteistyön käytännöt yhteistyössä erilaisten yritysten ja tutkimuslaitosten kanssa.
- Korkeakoulut kehittävät tutkimustulosten monipuolista yhteiskunnallista hyödyntämistä ja kaupallistamista tukevaa monialaista ja monipuolista osaamista sekä strategisia kumppanuuksia.

4. Kansainvälinen vetovoima ja vastuullinen yhteistyö

4.1. Kansainvälistymistä Suomeen ja työelämään

- Korkeakoulut sisällyttävät liikkuvuus- tai kansainvälistymisosion jokaiseen koulutusohjelmaan.
- Rakennetaan kaikkiin kansainvälisiin tutkinto-ohjelmiin vahvat työelämäyhteydet.
- Korkeakoulut lisäävät toiminnallisesti kaksikielisiä tutkinto-ohjelmia, jotta kansainvälisen opiskelijoiden Suomeen kiinnittyminen vahvistuu.
- Uudistetaan vieraskielisen koulutuksen haku- ja valintamenettelyt selkeiksi ja yhdenmukaisiksi.

4.2. Vastuullinen kansainvälinen tutkimusyhteistyö

- Valtioneuvoston tasolla yhdenmukaistetaan tutkimuksen turvallisuutta ja vastuullista kansainvälisyyttä koskevat menettelyt ja ohjeet tutkimusta tekeville toimijoille.
- Tutkimusorganisaatiot ja tutkimusrahoittajat kehittävät tutkimuksen turvallisuuden ja kansainvälisen yhteistyön toimintamalleja.

5. Korkeakoulujärjestelmän uudistus ja laatuun perustuva ohjaus

5.1. Korkeakoulujärjestelmä vastaa tulevaisuuden tarpeisiin

- OKM käynnistää korkeakoulujärjestelmän uudistamisen, jonka yhteydessä tarkastellaan kriittisesti nykytilannetta tutkimuksen ja koulutuksen laadun vahvistamiseksi, päällekkäisten tehtävien purkamiseksi ja yhteistyön edistämiseksi huomioiden demograafisen kehityksen ja resurssien tarkoituksenmukaisen käytön näkökulmat. Valmistelussa huomioidaan myös korkeakoulukonserneissa tapahtuva kehitys ja eurooppalaisen koulutus- ja tutkimusalueen kehitys.
- Koulutusvastuiden myöntämisprosessia uudistetaan siten, että uuden koulutusvastuun myöntäminen perustuu selkeisiin kriteereihin.

5.2. Yhteinen digitaalinen ja datapohjainen infrastruktuuri

- Korkeakoulut ja OKM kehittävät yhteistä digitaalista infrastruktuuria kohti datapohjaista, kustannustehokasta ja laadukkaasti teknologista kehitystä hyödyntävää sekä tiedolla johdettua korkeakoulutusta, tutkimusta ja yhteistyötä.
- Korkeakoulut jatkavat työtä kohti yhteistä resurssiviisasta tieteellisten aineistojen pitkäaikaissaatavuuden ratkaisua.
- OKM käynnistää kansallisen korkeakoulutuksen kokonaisarkkitehtuurin ja siihen perustuvan kehittämisen tiekartan valmistelun. Tavoitteena on yhtenäiset toimintakäytännöt, selkeät roolit ja vastuut, parempi yhteentoimivuus ja kustannustehokkuus sekä laadukas, turvallinen ja ketterä digitaalinen kehittäminen kansallisella ja korkeakoulujen tasolla.

5.3. Korkeakoulutuksen vaikuttava ohjaus ja rahoitus

- Uudistetaan korkeakoulujen valtionrahoitusta vision tavoitteiden pohjalta. Korkeakoulujen tulevassa valtionrahoituksessa painottuu korkeakoulutuksen ja

tutkimuksen kokonaisvaltainen laatu ja vaikuttavuus sekä korkeakoulujen uudistumisen tukeminen.

- Korkeakoulut uudistavat OKM:n tuella tutkimuksen ja koulutuksen ulkoista laadunarviointia. OKM hyödyntää yhtenäisempää laadunarviointia korkeakoulujen ohjauksessa. Suomen Akatemia ja Business Finland toimivat kirittäjinä korkeakoulujen TKI-toiminnan laadun kehittämisessä.
- OKM selvittää yksityisen rahoituksen monipuolista lisäämistä korkeakoulutuksessa.

UOMMO